

**Αντιναυάρχου ε.α.
Δρα Στυλιανού Πολίτη**

Τα Θαλάσσια Όρια της Ελλάδος
(Υφισταμένη Κατάσταση και Διεθνές Δίκαιο)

1. Η Τουρκία και η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου

Μεταξύ Ελλάδας που είναι μέρος στη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας και Τουρκίας όπως και με κάθε άλλο Κράτος που δεν είναι μέρος, ισχύουν μόνον οι εθιμικοί κανόνες. Η Τουρκία δίνοντας όμως τις δικές της ερμηνείες αμφισβητεί γενικής αποδοχής κανόνες του διεθνούς δικαίου ή τους εφαρμόζει όπου και όπως την συμφέρει. Μετά τα Ιμια μάλιστα, στο Κυβερνητικό Πρόγραμμα Ερμπακάν – Τσιλλέρ, συναντάμε την φράση: “Turkey will abide by all international agreements it has signed. However the implementation of these against the national security and interest will not be allowed” δηλαδή: «*Η Τουρκία θα τηρήσει όλες τις διεθνείς συμφωνίες που έχει υπογράψει. Εντούτοις δεν θα επιτρέψει η εφαρμογή τους να είναι αντίθετη στην εθνική της ασφάλεια και τα συμφέροντα της*». Επισημαίνουμε την χαρακτηριστική λέξη «*συμφέροντα της*» που αντικατοπτρίζει τη θέση της απέναντι στην εφαρμογή του διεθνούς δικαίου!

Η Ιταλία και η Αλβανία είναι δύο άλλες συνορεύουσες από θάλασσα χώρες που είναι μέρη στην νέα Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας. Η πρώτη από τις 13 Ιανουαρίου του 1995 και η δεύτερη από τις 23 Ιουνίου του 2003. Όπως θα δούμε παρακάτω με την Ιταλία δεν έχουμε καμμία εκκρεμότητα ενώ με την Αλβανία στις 27 Απριλίου 2009 υπεγράφη, στα Τίρανα, διμερής Συμφωνία καθορισμού των θαλάσσιων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης και της υφαλοκρηπίδας.

Άλλες συνορεύουσες από θάλασσα Χώρες είναι η Κύπρος που είναι μέρος στη νέα Σύμβαση από τις 12 Δεκεμβρίου 1988, η Αίγυπτος που είναι Μέρος στην ίδια Σύμβαση από τις 26 Αυγούστου 1983 και η Λιβύη.

2. Το νομικό καθεστώς των νησιών

Σύμφωνα με Τουρκική άποψη που υποστηρίχθηκε στη τρίτη Διάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας, τα νησιά πρέπει να έχουν δικαιώματα στις θαλάσσιες περιοχές ανάλογα με το μέγεθος τους και τον πληθυσμό τους. Οι «βράχοι» μάλιστα σαν τους Καλόγερους, τη Ζουράφα και τα Ιμια σύμφωνα πάντα με την Τουρκία, δεν θα πρέπει να έχουν ούτε χωρική θάλασσα. Η άποψη αυτή δεν υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη της Διάσκεψης που παρέμειναν στις παλιές τους θέσεις. Το γεγονός αυτό δημιούργησε ένα ισχυρό *a contrario* επιχείρημα που μας πείθει ότι οι απόψεις της Τουρκίας εκτός του ότι είναι αντίθετες με την διεθνή πρακτική, δεν εκφράζουν την *opinio juris* του συνόλου των κρατών.

Επειδή λοιπόν το νομικό καθεστώς των νησιών από πλευράς εθιμικού δικαίου ταυτίζεται με εκείνο της νέας Σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας, οι κανόνες που αφορούν σ' αυτό, είναι το ίδιο δεσμευτικοί και για την Τουρκία. Τα νησιά έχουν τα ίδια με την ηπειρωτική ξηρά δικαιώματα στις θαλάσσιες ζώνες. Υπάρχει μόνο μια εξαίρεση που αφορά μόνο υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη, για το νησί – βράχος που δεν έχει δυνατότητα συντήρησης ανθρώπινης διαβίωσης ή δικής του οικονομικής ζωής.

3. Το εύρος της χωρικής θάλασσας

Η Τουρκία στην περίοδο των διαπραγματεύσεων της τρίτης Διάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας θεωρώντας ότι σε μια «κλειστή θάλασσα» όπως είναι το Αιγαίο, θα πρέπει να ισχύσουν ξεχωριστοί κανόνες, υπέβαλλε τις προτάσεις της, σύμφωνα με τις οποίες το πλάτος της χωρικής θάλασσας και οι λοιπές θαλάσσιες ζώνες θα έπρεπε να καθορίζονται με βάση τις αρχές της «δικαιοσύνης» και από κοινού από τα κράτη που βρέχονται από αυτές τις θάλασσες. Ούτε και αυτές οι προτάσεις της Τουρκίας βρήκαν έδαφος. Σήμερα και αυτό το θέμα αυτό είναι ξεκάθαρο. Ο καθορισμός του εύρους της χωρικής θάλασσας μπορεί να γίνει μόνο με μονομερείς πράξεις και βέβαια μέχρι του ορίου των δώδεκα ναυτικών μιλίων. Το γεγονός μάλιστα ότι η Τουρκική πρόταση για την καθιέρωση σχετικών συμφωνιών καταπολεμήθηκε, ήταν ξανά σε βάρος της. Με αυτό τον τρόπο η Τουρκία για άλλη μια φορά άθελα της, δημιουργήθηκε ένα σοβαρό *a contrario* επιχείρημα με το οποίο επιβεβαιώνεται και πάλι η *opinio juris* του εθιμικού κανόνα που δίνει την αρμοδιότητα καθορισμού του εύρους της χω-

ρικής θάλασσας αποκλειστικά και μόνο στο παράκτιο κράτος μέχρι τα δώδεκα μίλια σε όλες τις περιπτώσεις ανεξαιρέτως.

Αν ένα κράτος στον καθορισμό του εύρους της χωρικής του θάλασσας δεν εξαντλεί το όριο των δώδεκα μιλίων, κάνει μερική χρήση δικαιώματος. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση που διαφοροποιεί το εύρος της χωρικής θάλασσας σε σχέση με τη ναυσιπλοΐα και την αεροπλοΐα χωρίς να υπερβαίνει ούτε τη μια ούτε την άλλη φορά το όριο των δώδεκα μιλίων. Αυτό έχει κάνει η Χώρα μας που έχει ορίσει χωρική θάλασσα έξι ναυτικών μιλίων για όλες τις χρήσεις πλην της αεροπλοΐας, για την οποία έχει ορίσει χωρική θάλασσα δέκα ναυτικών μιλίων.

Η Τουρκία στο πλαίσιο των προσπαθειών της για δημιουργία εντάσεως άρχισε από το 1974 και μετά, τις πολύ έντονες αντιδράσεις της για το ενδεχόμενο επέκτασης της χωρικής θάλασσας της Ελλάδας. Οι αντιδράσεις αυτές εκδηλώθηκαν με δηλώσεις από όλους σχεδόν τους πρωθυπουργούς της που θεωρούν την καθ' όλα νόμιμη επέκταση του εύρους της χωρικής θάλασσας της Ελλάδας στα δώδεκα ναυτικά μίλια σαν casus belli. Οι απειλές χρήσης βίας της Τουρκίας είναι πάντα παράνομες. Σχετικά είναι το άρθρο 2(4) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η Διακήρυξη της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών της 24^{ης} Οκτωβρίου 1970 και το Προοίμιο καθώς και στα άρθρα 1 και 2 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού.

4. Γραμμές βάσεως στο Αιγαίο και τα Ελληνοτουρκικά θαλάσσια όρια

Η Ελλάδα σαν αφετηρία μετρήσεως των θαλασσίων ζωνών της χρησιμοποιεί τον κανόνα της φυσικής γραμμής βάσεως. Ευθείες γραμμές βάσεως χρησιμοποιούνται κατ' εξαίρεση όπου η ακτογραμμή παρουσιάζει βαθιές κολπώσεις ή οδοντώσεις ή όπου υπάρχει συστάδα νήσων κατά μήκος της ακτής και σε άμεση γειτνίαση μ' αυτή και όπου η ακτή παρουσιάζεται άκρως ασταθής εξαιτίας ενός δέλτα ποταμού ή και άλλων φυσικών συνθηκών. Οι γραμμές αυτές σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αφίσταται σημαντικά από τη γενική κατεύθυνση της ακτής. Η Τουρκία παραγνωρίζοντας τους εθιμικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου έχει χαράξει αυθαίρετα ευθείες γραμμές βάσης στα Μικρασιατικά παράλια περικλείοντας και τις νήσους Ίμβρο και Τένεδο.

Για την οριοθέτηση της χωρικής θάλασσας των νησιών Λέσβος, Χίος, Σάμος και γενικά για όπου δεν υπάρχουν συμφωνίες εφαρμόζεται ο κανόνας της «μέσης γραμμής» που για την Ελλάδα είναι μεταξύ των φυσικών ακτογραμμών, ενώ για την Τουρκία είναι

μεταξύ φυσικής γραμμής από Ελληνικά νησιά και ευθειών γραμμών από τη δική της πλευρά. Με αυτόν τον τρόπο η Τουρκία προσπαθεί να μετατοπίσει τα θαλάσσια σύνορα δυτικότερα σε βάρος βέβαια της Ελλάδας.

Η Τουρκία το 1923 με το άρθρο 15 της Συνθήκης Ειρήνης της Λοζάννης, είχε αναγνωρίσει την Ιταλική κυριαρχία στα νησιά Αστυπάλαια, Ρόδο, Χάλκη, Κάρπαθο, Τήλο, Νίσυρο, Κάλυμνο, Λέρο, Πάτμο, Λειψό, Σύμη, Κω, Καστελόριζο και στα μικρότερα νησιά που εξαρτώνται απ' αυτά. Το άρθρο 12 της ίδιας Συνθήκης προέβλεπε ότι στην Τουρκική κυριαρχία περιερχόντουσαν εκτός της Ίμβρου, της Τενέδου και των Λαγουσών και όλες οι μικρές νήσοι που βρίσκονται τρία μίλια από τις Μικρασιατικές ακτές. Με αυτό τον τρόπο πολλά νησιά, μεταξύ αυτών και τα Ίμια που απέχουν 3,65 ναυτικά μίλια, βρέθηκαν υπό την Ιταλική κυριαρχία. Στην συνέχεια στις 28 Δεκεμβρίου 1932 υπογράφηκε μια συμφωνία στην Άγκυρα μεταξύ της Τουρκίας και Ιταλίας που κατείχε τότε τα Δωδεκάνησα. Εκεί καθορίστηκαν τα θαλάσσια «σύνορα» (la ligne frontiere) της Δωδεκανήσου. Στις 10 Φεβρουαρίου 1947, με τη Συνθήκη των Παρισίων τα Δωδεκάνησα ξαναγύρισαν στην Ελλάδα και τα «σύνορα» από Τουρκοϊταλικά μετεβλήθησαν σε Ελληνοτουρκικά. Τα σύνορα αυτά δεν μπορούν να τεθούν κάτω από οποιαδήποτε συζήτηση. Η Σύμβαση της Βιέννης της 23^{ης} Μαΐου 1969 που κωδικοποίησε τους εθιμικούς κανόνες για το δίκαιο των συνθηκών και αναφέρεται σε τέτοιες περιπτώσεις, ρητά αποκλείει την περίπτωση λήξης συνθήκης ή τη δυνατότητα αποχώρησης μέρους της «οσάκις η συνθήκη καθορίζει μεθοριακήν γραμμήν».

Οι γείτονες μας το 1996 σε διακοίνωση τους υποστήριξαν ότι η συμφωνία της 28^{ης} Δεκεμβρίου 1932 δεν ισχύει γιατί δεν ολοκληρώθηκε η διαδικασία έγκρισης της επειδή δεν πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία της Κοινωνίας των Εθνών. Η Συμφωνία όμως αυτή δεν περιέχει καμία διάταξη που να θέτει προϋποθέσεις για τη θέση της σε ισχύ. Αυτό οφείλεται στον τεχνικό χαρακτήρα της. Πέρα απ' αυτό δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η συμφωνία αυτή είναι συμπληρωματική μιας άλλης συμφωνίας της 4ης Ιανουαρίου 1932 για την περιοχή της νήσου Μεγίστης (Καστελόριζου). Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι η ισχύ αυτής της Συμφωνίας υπογραμμίστηκε και επιβεβαιώθηκε με ιδιαίτερη έμφαση σε επίσημες επιστολές που αντάλλαξαν ο τότε Τούρκος Υπουργός των Εξωτερικών και ο τότε Πρέσβης της Ιταλίας στην Άγκυρα. Όσο αφορά το δεύτερο μέρος της αμφισβήτησης, δηλαδή για το ότι για να ισχύσει θα έπρεπε να είχε πρωτοκολληθεί στη γραμματεία της Κοινωνίας των Εθνών, οι Τούρκοι πάλι άδικο έχουν. Η Συμφωνία αυτή λόγω της τεχνικής φύσης της και του σκοπού της δεν

χρειαζόταν να πρωτοκολληθεί. Αυτό προέβλεπε για τέτοιου είδους συμφωνίες μια Απόφαση της 1^{ης} Επιτροπής της συνέλευσης της Κοινωνίας των Εθνών με ημερομηνία 5 Σεπτεμβρίου 1921. Αξίζει να σημειωθεί ότι παλιοί χάρτες ακόμα και Τουρκικοί έχουν τα νησιά αυτά εκτός Τουρκικής επικράτειας.

Οι αμφισβητήσεις της Τουρκίας σε συνδυασμό με τον αυθαίρετο ισχυρισμό της ότι οι «βράχοι» Kardak, δηλαδή οι νήσοι Ίμια, δεν είναι νησιά, άρα κατ' αυτούς δεν έχουν χωρική θάλασσα αλλά βρίσκονται μέσα στη χωρική θάλασσα των Μικρασιατικών παραλίων, είναι η βασική αιτία του γνωστού μας επεισοδίου. **Το γεγονός ότι απεχώρησαν Τουρκικές αλλά και Ελληνικές δυνάμεις από το αναμφισβήτητο Ελληνικό έδαφος των νήσων Ίμια δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι είναι μια ευμενής εξέλιξη.** Το ίδιο και η συμφωνία που πραγματοποιήθηκε με πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών. Μια συμφωνία που δέχθηκε η Ελλάδα μετά ένα τετελεσμένο γεγονός. Μια αναγκαστική συμφωνία αφού δεν υπήρχε άλλος τρόπος για αποκλιμάκωση μιας έντασης που οπωσδήποτε θα κατέληγε σε πόλεμο.

5. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας

Η αμφισβήτηση της υφαλοκρηπίδας των νησιών του Αιγαίου προκάλεσε ένταση όταν τον Νοέμβριο του 1973 η Τουρκία «παρεχώρησε» σε κρατική της εταιρία πετρελαιοειδών το δικαίωμα εξερεύνησης του βυθού σε περιοχή του βορείου Αιγαίου. Στις 18 Ιουλίου 1973, δύο μέρες πριν την εισβολή στην Κύπρο παρά τις διαμαρτυρίες της Ελλάδας έγινε μια νέα «παραχώρηση» στο νοτιοανατολικό Αιγαίο. Στις 31 Μαΐου του 1975 συναντήθηκαν στις Βρυξέλλες οι Πρωθυπουργοί Ελλάδας και Τουρκίας, κ.κ. Καραμανλής και Ντεμιρέλ. Τη συνάντηση αυτή ακολούθησε κοινό ανακοινωθέν για παραπομπή της υπόθεσης σε Διεθνές Δικαστήριο.

Τον Αύγουστο του 1976 εξήλθε στο Αιγαίο το Τουρκικό ερευνητικό πλοίο «Σισμίκ Ι» και άρχισε έρευνες. Στις 10 του ίδιου μήνα η Ελλάδα προσέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αιτώντας τη λήψη μέτρων γιατί η Τουρκική στάση οδηγούσε σε πόλεμο. Ταυτόχρονα προσέφυγε μονομερώς και στο Διεθνές Δικαστήριο. Παράλληλα συνεχίσθηκαν διαπραγματεύσεις με συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών την 1^η Οκτωβρίου 1976 στη Νέα Υόρκη. Άλλη μια συνάντηση σε επίπεδο εμπειρογνομόνων έγινε στη Βέρνη από 2 έως 11 Νοεμβρίου 1976. Η συνάντηση αυτή κατάληξε στο Πρακτικό της Βέρνης. Σε αυτό αναφέρεται ότι και τα δύο μέρη θα

απόσχουν από κάθε πρωτοβουλία ή πράξη σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, που θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόβλημα στις διαπραγματεύσεις. Επίσης ανακοινώθηκε και η ίδρυση μίας Μεικτής Επιτροπής από εθνικούς αντιπροσώπους για διερεύνηση της διεθνούς πρακτικής στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας με σκοπό τον εντοπισμό αρχών και κριτηρίων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Στις 19 Δεκεμβρίου 1978 το Διεθνές Δικαστήριο εξέδωσε προδικαστική απόφαση σχετικά με το προκαταρκτικό ζήτημα της αρμοδιότητας του. Σύμφωνα με αυτή το Δικαστήριο δεν μπορεί να στηρίζει την αρμοδιότητα του, διότι το κοινό ανακοινωθέν των Πρωθυπουργών στις 31 Μαΐου 1975 δεν αντιστοιχεί με συνυποσχητικό (sic) με το οποίο θα μπορούσε με κοινή συμφωνία των μερών να παραπεμφθεί η υπόθεση σε Δίκη. Στη συνέχεια ακολούθησαν πολλές συναντήσεις εμπειρογνομόνων και κυβερνητικών παραγόντων. Έγινε και μια συνάντηση Πρωθυπουργών στο Μοντρέ στις 10 και 11 Μαρτίου 1978. Οι ουσιαστικές επαφές σταμάτησαν το 1981. Η αναγνώριση του ψευδοκράτους της κατεχόμενης Κύπρου, το Νοέμβριο του 1983 απομάκρυνε ακόμα περισσότερο τα δύο μέρη. Στη συνέχεια αυτό που έγινε τον Μάρτιο του 1987, καθώς και η υπόθεση των Ιμίων, έκαναν τα πράγματα πολύ δυσκολότερα.

Η Τουρκία θέλει να οριοθετηθεί η υφαλοκρηπίδα με διαπραγματεύσεις όπου θα της δοθεί ευκαιρία να ασκήσει τις πιέσεις. Την Ελλάδα την συμφέρει μια λύση με βάση τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Επειδή όμως η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας αφορά περιοχές εκτός χωρικής θαλάσσης θα πρέπει απαραίτητα **η Ελλάδα πριν από οποιαδήποτε ενέργεια να εξαντλήσει το ανώτερο επιτρεπτό όριο των δώδεκα μιλίων** για τη χωρική θάλασσα. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε στη συνέχεια να προχωρήσουμε σωστά στη διαδικασία.

6. Η έρευνα και διάσωση στο Αιγαίο

Η γεωγραφική ταύτιση των ορίων περιοχών έρευνας και διάσωσης με την αντίστοιχη Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας με τις συνεδριάσεις του που έγιναν στις 23 Ιουνίου 1952 και στις 15 Μαΐου 1958.

Ταύτιση γεωγραφικών περιοχών πρέπει να υπάρχει όμως και στην περίπτωση της ναυτικής έρευνας και διάσωσης. Παρ' όλα όμως αυτά, η σχετική διεθνής Σύμβα-

ση της 27^{ης} Απριλίου του 1979 για τη ναυτική έρευνα και διάσωση δεν καθορίζει διαδικασίες και μηχανισμούς που θα μπορούσαν στα πλαίσια του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού να βοηθήσουν στον προσδιορισμό των αντιστοίχων περιοχών ευθύνης του κάθε παράκτιου κράτους. Τον καθορισμό των ορίων των ναυτικών περιοχών έρευνας και διάσωσης το αφήνει στα Κράτη Μέρη τα οποία όμως μπορεί και να μην συμφωνήσουν στην ταύτιση αυτών των γεωγραφικών περιοχών. Αυτό είναι το αδύνατο σημείο του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου.

Η Τουρκία τον Οκτώβριο του 1982 κατέθεσε στο Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό μια δήλωσή της που συνοδευόταν από χάρτη στον οποίο εμφανιζόντουσαν οι «δυνατότητες της» για κάλυψη των απαιτήσεων της Συμβάσεως. Στην υπόψη περιοχή περιλαμβάνεται το μισό Αιγαίο και τα κατεχόμενα της Κύπρου. Οι προσπάθειες της Τουρκίας έπεσαν στο κενό. Τον Ιανουάριο του 1989 όμως δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Τουρκικής Κυβερνήσεως ένας κανονισμός για έρευνα και διάσωση. Η γεωγραφική περιοχή εφαρμογής αυτού του κανονισμού περιλαμβάνει σχεδόν το μισό Αιγαίο και αφορά παροχή υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης σε κινδυνεύοντα αεροπορικά και θαλάσσια μέσα. Η έκδοση αυτού του κανονισμού, συνιστά μονομερή παράνομη πράξη. Οι Τούρκοι με αυτή τους την ενέργεια παραβαίνουν και τη Σύμβαση για την έρευνα και διάσωση που απαιτεί συμφωνία μεταξύ των κρατών και τη Σύμβαση του Σικάγου βάσει της οποίας η ευθύνη για τη διάσωση των αεροσκαφών στην περιοχή αυτή έχει παραχωρηθεί στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια ο Τουρκικός κανονισμός δεν μπορεί να επιφέρει έννομα αποτελέσματα.

7. Η κατάσταση στο Ιόνιο

α. Με την Ιταλία

Οι αποστάσεις των ακτών Ελλάδος Ιταλίας είναι τέτοιες που δεν προκύπτει θέμα άλλης οριοθέτησεως πλην υφαλοκρηπίδας ή αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Έτσι λοιπόν το 1977 συμφωνήσαμε και οριοθετήσαμε την μεταξύ μας υφαλοκρηπίδα. Το μήκος όμως της οριογραμμής που συμφωνήθηκε δεν φθάνει μέχρι το σημείο της ίσης αποστάσεως από τις ακτές Ιταλίας Ελλάδας και Αλβανίας και είναι λίγο νοτιότερα. Όσο αφορά τέλος την οριοθέτηση της περιοχής για την Έρευνα και Διάσωση υπάρχει σε ισχύ ικανοποιητική συμφωνία.

β. Με την Αλβανία

Όπως ήδη αναφέρθηκε στις 27 Απριλίου 2009 υπεγράφη, στα Τίρανα, διμερής Συμφωνία καθορισμού των θαλάσσιων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης της υφαλοκρηπίδας. Σύμφωνα με τον Αλβανικό Νόμο 8875 της 4^{ης} Απριλίου 2002 περί Ακτοφυλακής, η χωρική θάλασσα της Αλβανίας είναι δώδεκα μίλια που μετρώνται όμως από καθορισμένες ευθείες γραμμές βάσεως. Από τις ίδιες γραμμές βάσεως μετρώνται η συνορεύουσα ζώνη της που φθάνει τα εικοσιτέσσερα μίλια και η αποκλειστική οικονομική της ζώνη. **Πώς θα μετρηθούν με την Ελλάδα αυτές οι ζώνες; Φυσική γραμμή για μας και ευθείες γραμμές βάσεως για τους Αλβανούς; Θα δεχθούμε δηλαδή ως νόμιμες τις ευθείες γραμμές βάσεως και γιατί; Ένα άλλο σημείο προσοχής είναι το θέμα της συνορεύουσας ζώνης που δεν πρέπει σε καμμία περίπτωση να θίξει τα μελλοντικά δικαιώματα της Ελλάδας σε μια αντίστοιχη ζώνη. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση επεκτάσεως της χωρικής μας θάλασσας στα δώδεκα μίλια.** Η αποκλειστική οικονομική ζώνη της Αλβανίας αν οριοθετηθεί σε σχέση με την Ελλάδα δεν θα χρειασθεί να γίνει αντίστοιχη οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας. Η Ιταλία αναμένεται να παίξει σημαντικό ρόλο σε όλες τις φάσεις των διαπραγματεύσεων λόγω του ότι η μεταξύ μας οριογραμμή της υφαλοκρηπίδας δεν φθάνει μέχρι το «τριοιθύνει» των ίσων αποστάσεων.

Σημείωση: Όταν έγραφα τα παραπάνω, έχοντας υπόψη μου το σχετικό Αλβανικό Νόμο, ήμουν σοβαρά προβληματισμένος και είχα μεγάλη ανησυχία για το πόσο θα ήταν πρόθυμη η Αλβανία να υλοποιήσει αυτή τη συμφωνία. Δυστυχώς έγινε αυτό που περίμενα! Πρόσφατη απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου που επαλήθευσε τη βασιμότητα των ανησυχιών μου, οδήγησε σε τραγικό ναυάγιο αυτή τη συμφωνία. Μια συμφωνία που αν όλα πήγαιναν καλά, θα αποτελούσε ένα θετικό προηγούμενο στην επίλυση παρομοίων προβλημάτων με άλλες χώρες στην περιοχή. Νομίζω ότι μια καλύτερη επεξεργασία της συμφωνίας συνοδευόμενη με ουσιαστικότερες διαπραγματεύσεις θα έφερνε διαφορετικό αποτέλεσμα.

8. Η κατάσταση με τις άλλες χώρες

Πρόσφατα η Υπουργός Εξωτερικών κα Μπακογιάννη είχε επαφές με την Λιβύη και την Αίγυπτο για οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης τους. Τα δυο αυτά Κράτη είναι έτοιμα να συζητήσουν μαζί μας με βάση τη μέση γραμμή. Η

Λιβύη όμως θέλει να κλείσει τον κόλπο της Σύρτης. Ελπίζω ότι θα βρεθεί μια δίκαιη λύση για αυτό πρόβλημα. Όσο αφορά όμως το θέμα της οριοθέτησεως υφαλοκρηπίδας ή αποκλειστικής οικονομικής ζώνης με την Αίγυπτο το θέμα θέλει μεγάλη προσοχή. Λαμβανομένου υπόψη του Καστελόριζου στις περιοχές αυτές υπάρχουν σημεία επαφής μεταξύ Αιγύπτου και Ελλάδας και όχι με τη Τουρκία. Η Τουρκία όμως δεν δέχεται ότι τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη έχοντας βλέψεις και στην περιοχή του Καστελόριζου! Μια συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Αιγύπτου που θα οριοθετεί χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα του Καστελόριζου θα δώσει τεράστιες διαστάσεις στα υπάρχοντα προβλήματα. Με αυτό τον τρόπο θα προστεθεί και η Αίγυπτος στο μέρος της Τουρκίας στην υπάρχουσα διαμάχη. Περιμένουμε ένα καλό διπλωματικό χειρισμό αυτού του θέματος που καλά θα ήταν να μην είχε ανοίξει χωρίς να είμαστε σίγουροι για τη στάση που θα κρατήσει η Αίγυπτος. Με τη Κύπρο εκτιμάται ότι δεν μπορεί να υπάρξει κανένα πρόβλημα. Η συνεργασία με το ομοεθνές Κράτος ήταν πάντα άριστη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Α. Μεταξύ Ελλάδας που είναι μέρος στη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας και Τουρκίας καθώς και με κάθε άλλο Κράτος, που δεν είναι μέρος, ισχύουν οι εθιμικοί κανόνες Διεθνούς Δικαίου.

Β. Το διεθνές έθιμο ταυτίζεται με τις διατάξεις της νέας Συμβάσεως σε ότι αφορά το νομικό καθεστώς των νησιών και την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών, το εύρος των οποίων μετράται με βάση τους ίδιους ακριβώς κανόνες για οποιαδήποτε μορφή ξηράς με μια μικρή εξαίρεση για τα νησιά – βράχους.

Γ. Σύμφωνα με το διεθνές έθιμο το εύρος της χωρικής θάλασσας μπορεί να φθάνει τα δώδεκα μίλια σε όλες τις περιπτώσεις ανεξαιρέτως. Το *casus belli* συνιστά απειλή της Τουρκίας και την φέρνει σε αντίθεση με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και κατά συνέπεια και με τα ιδανικά του ΝΑΤΟ όπως αυτά περιγράφονται στο Προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού.

Δ. Οι ευθείες γραμμές βάσεως της Τουρκία είναι παράνομες. Κατά συνέπεια δεν μπορούν να επιφέρουν κανένα έννομο αποτέλεσμα. Το θέμα των γραμμών βάσεως της Αλβανίας και το κλείσιμο του κόλπου της Σύρτης στην Λιβύη θα πρέπει να εξετασθεί και από πλευράς νομιμότητας αλλά και σκοπιμότητας.

Ε. Τα θαλάσσια σύνορα στα Δωδεκάνησα είναι καθορισμένα συμβατικά και οι νήσοι Ιμια ευρίσκονται στο μέρος της Ελλάδας. Σε όλες τις άλλες περιοχές ισχύει ο κανόνας της μέσης γραμμής.

ΣΤ. Η οριοθέτηση της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας στα σημεία που έρχεται σε επαφή με την αντίστοιχη Τουρκική πρέπει να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο χωρίς παράνομες πιέσεις και παράνομα τετελεσμένα γεγονότα. Πριν από την έναρξη μιας τέτοιας διαδικασίας **πρέπει απαραίτητα να προηγηθεί η επέκταση της χωρικής θάλασσας μέχρι εξαντλήσεως του νομίμου ορίου**, για να μπορέσει αυτό να αποτελέσει τη βάση για τον προσδιορισμό της προς οριοθέτηση περιοχής.

Ζ. Το θέμα της οριοθετήσεως υφαλοκρηπίδας με τα υπόλοιπα Κράτη πλην Ιταλίας που έχει τακτοποιηθεί είναι σε εκκρεμότητα και δεν μπορούν να διατυπωθούν συμπεράσματα. Εκφράσθηκαν όμως ήδη κάποιες ανησυχίες και κάποια λεπτά σημεία που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη.

Η. Η περιοχή έρευνας και διάσωσης πρέπει να ταυτίζεται με την περιοχή πληροφοριών πτήσεως. Μόνο έτσι θα μπορεί το Κράτος να ασκήσει αποτελεσματικά τα καθήκοντα του.